

ความรู้สึกของผู้ป่วยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองภายหลังการตัดเต้านมออก

นางสาว ยุพาพิน ศิริโพธิ์งาม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาพยาบาลศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ.2527

ISBN 974 - 563 - 774 - 2

011052

i 1706188x

PATIENTS' FEELINGS CONCERNING THEIR BODY IMAGE
AFTER MASTECTOMY

Miss Yupapin Sirapo-ngam

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education

Department of Nursing Education

Graduate School

Chulalongkorn University

1984

ISBN 974 - 563 - 774 - 2

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความรู้สึกของผู้ป่วยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองภายหลังการตัด
เต้านมออก

โดย นางสาว ยุพาพิน ศิริโพธิ์งาม

ภาควิชา พยาบาลศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประนอม โอทกานนท์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

Pranomy Sornn
.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประคิษฐ์ บุณนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

Pranomy Sornn
.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จินตนา ยูนิพันธุ์)

Pranomy Sornn
.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประนอม โอทกานนท์)

Pranomy Sornn
.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณ ปุณโชนิ)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความรู้สึกของผู้ป่วยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองภายหลังการตัด
เต้านมออก

ชื่อนิติศ นางสาว ยุพาพิน ศิริโพธิ์งาม

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประนอม โอทกานนท์

ภาควิชา พยาบาลศึกษา

ปีการศึกษา 2527

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาติดตามการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกของผู้ป่วยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองภายหลังการตัดเต้านมออก นับตั้งแต่ก่อนตัดเต้านม หลังตัดเต้านม 7-10 วัน และ 3 เดือน และเพื่อเปรียบเทียบความรู้สึกของผู้ป่วยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองในแต่ละระยะเวลาดังกล่าว โดยจำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะการดำเนินของโรคมะเร็งเต้านมและอาชีพของผู้ป่วย ตัวอย่างประชากรของการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ป่วยหญิงที่เข้ารับการรักษาโรคมะเร็งเต้านม ด้วยการตัดเต้านมออกจากโรงพยาบาลในกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 แห่ง เลือกตัวอย่างประชากรโดยวิธีเจาะจง จำนวนทั้งสิ้น 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง หากความตรงตามเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ โดยพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 8 ใน 10 ท่านเห็นด้วย หากความเที่ยงของแบบสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ลิทเทิลแอลฟาได้เท่ากับ 0.88 ข้อมูลที่รวบรวมได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าร้อยละ คะแนนเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบตัวประกอบเดียววิเศษ และทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ นิวแมนคูลด์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. คะแนนเฉลี่ยความรู้สึกของผู้ป่วยที่ตัดเต้านมออกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง ทั้งในระยะก่อนตัดเต้านม หลังตัดเต้านม 7-10 วัน และ 3 เดือน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ "บางครั้ง"

2. ค่าเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกของผู้ป่วยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองในระยะหลังตัดเต้านม 7-10 วัน และ 3 เดือน ต่างก็เป็นไปในทางลบมากกว่าในระยะก่อนตัดเต้านม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกของผู้ป่วยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองในระยะหลังตัดเต้านมออก 7-10 วัน เป็นไปในทางลบมากกว่าในระยะหลังตัดเต้านมออก 3 เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกของผู้ป่วยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองในแต่ละระยะเวลาที่ศึกษา จำแนกตามตัวแปร คำนวณผู้ป่วย พบว่า

3.1 ผู้ป่วยที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 45 ปี มีค่าเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง เป็นไปในทางลบมากกว่าผู้ป่วยที่มีอายุมากกว่า 45 ปี ทั้ง 3 ระยะเวลาที่ศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3.2 ผู้ป่วยที่แต่งงานแล้วมีค่าเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง เป็นไปในทางลบมากกว่าผู้ป่วยที่ยังเป็นโสด เฉพาะในระยะหลังตัดเต้านมออก 3 เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในระยะก่อนตัดเต้านมและหลังตัดเต้านม 7-10 วัน พบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ.

3.3 ในระยะก่อนตัดเต้านมและหลังตัดเต้านม 7-10 วัน ผู้ป่วยที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป และผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาค่างก็มีค่าเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง เป็นไปในทางลบมากกว่าผู้ป่วยที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในขณะที่ระยะหลังตัดเต้านมออก 3 เดือนก็เช่นเดียวกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ ส่วนค่าเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง ระหว่างผู้ป่วยที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป กับผู้ป่วยที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้ง 3 ระยะเวลาที่ศึกษา

3.4 ผู้ป่วยที่มีระยะการดำเนินของโรคมะเร็งเต้านมแตกต่างกันคือ มะเร็งเต้านมระยะที่ 1 ระยะที่ 2 ระยะที่ 3 และระยะที่ 4 พบว่าค่าเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้ง 3 ระยะเวลาที่ศึกษา

3.5 ในระยะก่อนคักเต้านม ผู้ป่วยที่มีอาชีพรับราชการ มีค่าเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง เป็นไปในทางลบมากกว่าผู้ป่วยที่มีอาชีพกสิกรรมและแม่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ ในระยะหลังคักเต้านม 7-10 วัน ผู้ป่วยที่มีอาชีพรับราชการ มีความรู้สึกรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง เป็นไปในทางลบมากกว่าผู้ป่วยที่มีอาชีพกสิกรรม รับจ้าง และแม่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, .05 และ .05 ตามลำดับ และในระยะหลังคักเต้านม 3 เดือน ผู้ป่วยที่มีอาชีพรับราชการ มีความรู้สึกรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง เป็นไปในทางลบมากกว่าผู้ป่วยที่มีอาชีพกสิกรรมและรับจ้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ นอกนั้นพบว่า ไม่มี ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title Patients' Feelings Concerning Their Body Image
 after Mastectomy

Name Miss Yupapin Sirapo-ngam

Thesis Advisor Assistant Professor Pranom Othaganont

Department Nursing Education

Academic Year 1984

ABSTRACT

The purposes of this longitudinal research were to study the patients' feelings concerning their body image before Mastectomy, seven to ten days after Mastectomy and three months later. The study also compared their feelings in each period within different age-groups, marital status, educational levels, stages of breast cancer and occupations. By purposive sampling, 100 women with breast cancer admitted for Mastectomy were selected from five hospitals in the Bangkok Metropolis. The interviewing schedule was developed by the researcher and approved for the content validity by ten experts. The reliability coefficient was 0.88. The statistical procedures used in analyzing the data were percentage, arithmetic mean, standard deviation, t-test, F-test, Single Factor Experiment with Repeated Measures and Newman-Keuls Test. The research findings were as follows :-

- 1. The means of patients' feelings concerning their body image were mostly in the "Sometime occurrence" level in every periods of the study.

2. In the second and the third period the patients had more negative feelings concerning their body image than in the first period at the .01 level of significance and in the second period the patients had also more negative feelings than in the third period at the .01 level of significance.

3. By comparing the patients' feelings concerning their body image in each period within different patients' variables, it was found that :

3.1 The 45 year old mastectomee and under had more negative feelings concerning their body image than the over 45 year old mastectomee in all three periods of the study at the .001 level of significance.

3.2 The married mastectomee had more negative feelings concerning their body image than the single mastectomee only during the third period at the .05 level of significance.

3.3 In the first two periods of the study both the mastectomee with a secondary and elementary school education had more negative feelings concerning their body image than the illiterate mastectomee at the .01 level of significance ; whereas, the third period was statistically significant at the .05 and .01 level, respectively. But there was no statistically significant differences between the mastectomee with a secondary and elementary school education in any period.

3.4 The mastectomee with different stages of breast cancer had no statistically significant differences about feelings

concerning their body image in any period.

3.5 In the first period government officers had more negative feelings concerning their body image than housekeepers and farmers at the .05 and .01 level of significance, respectively. In the second period, government officers had more negative feelings concerning their body image than employees, housekeepers and farmers at the .05, .05 and .01 level of significance, respectively. And in the third period, government officers had more negative feelings concerning their body image than farmers and employees at the .01 and .05 level of significance, respectively.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เริ่มต้นจากการได้รับคำปรึกษา แนะนำจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คร.จินตนา ยูนิพันธุ์ และสำเร็จได้ด้วยความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประนอม โสทนากานนท์ อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ที่ได้กรุณาให้ข้อคิดเห็น คำแนะนำ ตลอดจน แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ รวมทั้งให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คร.วรรณา ปุรณโชติ กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับสถิติการวิจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัย รู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านอาจารย์ดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

อนึ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ ขอขอบคุณแพทย์ พยาบาลแผนกศัลยกรรมโรงพยาบาล รามาธิบดี โรงพยาบาลราชวิถี โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โรงพยาบาลศิริราช และ สถาบันมะเร็งแห่งชาติ ที่ได้ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล รวมทั้ง ผู้ป่วยทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์เป็นอย่างดี ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้เงินอุดหนุนส่วนหนึ่งสำหรับการทำวิจัยครั้งนี้ และสุดท้ายขอขอบคุณทุก ๆ ท่านที่มีส่วนช่วยเหลือและให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
บุพาพิน ศิริโพธิ์งาม

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	ช
รายการตารางประกอบ	ญ

บทที่

1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	4
ปัญหาของการวิจัย	4
แนวเหตุผลและ สมมุติฐานของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	8
ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย	9
ข้อจำกัดของการวิจัย	9
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	11

2 เอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของคำว่า " ภาพลักษณ์ "	12
พัฒนาการของภาพลักษณ์	14
การวัดค่าที่นำมาออกกับผลกระทบต่อความรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์	20

3 วิธีดำเนินการวิจัย

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

47

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	69
	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	71
	อภิปรายผล	74
	ข้อเสนอแนะ	85
	บรรณานุกรม	89
	ภาคผนวก	96
	ภาคผนวก ก. สถิติที่ใช้และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	96
	ภาคผนวก ข. แบบสัมภาษณ์	104
	ประวัติผู้วิจัย	110

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการตารางประกอบ

ตารางที่		หน้า
1	ตัวอย่างประชากร จำแนกตามตัวแปร ค่านผู้ป่วยในแต่ละระยะเวลาที่ศึกษา	49
2	คะแนนเฉลี่ยความรู้สึของผู้ป่วยที่ตัดเต้านมออกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองก่อนตัดเต้านม เรียงลำดับตามเกณฑ์ตัดสินคะแนนเฉลี่ย	51
3	คะแนนเฉลี่ยความรู้สึของผู้ป่วยที่ตัดเต้านมออกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง หลังตัดเต้านม 7-10 วัน เรียงลำดับตามเกณฑ์ตัดสินคะแนนเฉลี่ย	52
4	คะแนนเฉลี่ยความรู้สึของผู้ป่วยที่ตัดเต้านมออกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง หลังตัดเต้านม 3 เดือน เรียงลำดับตามเกณฑ์ตัดสินคะแนนเฉลี่ย	53
5	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยความรู้สึของผู้ป่วยที่ตัดเต้านมออกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง จำแนกตามระยะเวลาที่ศึกษา คือ ก่อนตัดเต้านม หลังตัดเต้านม 7-10 วัน และ 3 เดือน	55
6	การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความรู้สึของผู้ป่วยที่ตัดเต้านมออกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง ทีละคู่ระหว่างระยะเวลาที่ศึกษา โดยใช้ Newman-Keuls Test	56
7	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้สึของผู้ป่วยที่ตัดเต้านมออกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองในแต่ละระยะเวลาที่ศึกษา จำแนกตามอายุ	57

รายการตารางประกอบ (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
8	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกของผู้ป่วยที่ตัดเต้านมออกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง ในแต่ละระยะเวลาที่ศึกษา จำแนกตามสถานภาพสมรส	58
9	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกของผู้ป่วยที่ตัดเต้านมออกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง ในแต่ละระยะเวลาที่ศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา	59
10	การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกของผู้ป่วยที่ตัดเต้านมออกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง ที่ระดับการศึกษา ในระยะก่อนตัดเต้านม โดยใช้ Newman-Keuls Test	60
11	การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกของผู้ป่วยที่ตัดเต้านมออกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง ที่ระดับการศึกษา ในระยะหลังตัดเต้านม 7-10 วัน โดยใช้ Newman-Keuls Test	61
12	การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกของผู้ป่วยที่ตัดเต้านมออกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง ที่ระดับการศึกษา ในระยะหลังตัดเต้านม 3 เดือน โดยใช้ Newman-Keuls Test	62
13	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความรู้สึกรู้สึกของผู้ป่วยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง ระหว่างผู้ป่วยที่มีระยะการดำเนินของโรคมะเร็งเต้านมแตกต่างกัน ในระยะก่อนตัดเต้านม หลังตัดเต้านม 7-10 วัน และ 3 เดือน	63

รายการตารางประกอบ (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
14	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกของผู้ป่วยที่คัดค้านมออก เกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองในแต่ละระยะที่ศึกษา จำแนกตามระยะการดำเนินของโรคมะเร็งเต้านม	64
15	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกของผู้ป่วยที่คัดค้านมออกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง ในแต่ละระยะเวลาที่ศึกษา จำแนกตามอาชีพ	65
16	การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกของผู้ป่วยที่คัดค้านมออกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง ที่ระดับความสำคัญ ในระยะก่อนคัดค้านม โดยใช้ Newman-Keuls Test	66
17	การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกของผู้ป่วยที่คัดค้านมออกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง ที่ระดับความสำคัญ ในระยะหลังคัดค้านม 7-10 วัน โดยใช้ Newman-Keuls Test	67
18	การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกของผู้ป่วยที่คัดค้านมออกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง ที่ระดับความสำคัญ ในระยะหลังคัดค้านม 3 เดือน โดยใช้ Newman-Keuls Test	68